

УДК: 821.111.0*Неш

Федоряка Людмила
(Кривий Ріг)

Формування світоглядних уявлень Томаса Неша в соціокультурному контексті єлизаветинської Англії

Стаття присвячена творчості англійського пізньоренесансного письменника-сатирика Томаса Неша. Увага авторки зосереджується на тих чинниках, що сприяли формуванню світоглядних уявлень Т.Неша, та на головних фактах його біографії. Відзначається, що на світогляд і літературні смаки письменника значною мірою впливали тогочасна соціокультурна ситуація, складні політичні, релігійні й суспільні процеси тієї бурхливої доби та його численні знайомства. Навчання в кембриджському коледжі Святого Джона сприяло становленню естетичних поглядів, релігійних переконань, театральних і літературних вподобань молодого літератора, виробленню нетрадиційного стилю його письма та визначенню магістральних тем його памфлетів.

Ключові слова: *Томас Неш, світоглядні уявлення, єлизаветинська доба, коледж, університет, пуритани, памфлет, п'єса.*

Майбутній письменник Томас Неш народився в листопаді 1567 року у східноанглійському містечку Лоувестофті. Він був другим сином у родині провінційного пастора Вільяма Неша, що походив із Хередфорширу¹. Відомостей про сім'ю Нешів збереглося дуже мало. Лише одного разу – у памфлеті “Дивні новини” (1593) – письменник згадує про своє походження, та й то в досить іронічній формі: “Ми могли б радше похвалитися родоводом, ніж спадком, який складався із таких несуттєвих дрібничок, як близько десяти тисяч телят і биків; але я б не хотів цим вихвалитися, оскільки це принесло б задоволення містеру

¹ *Nash Th. Lenten Stuff // The Unfortunate Traveller and other Works / Ed. by J.B.Stean. – L.: Penguin Books, 1985. – P. 372.*

Друкареві, адже в такому разі у цій книзі, як і в “Пірсі Безгрошовому”, можна було б до мого імені без моєї згоди дописати ще один титул (джентльмена – Л.Ф.), яким я, будьте певні, не надто переймаюся”².

Звісно, що тисяча голів худоби на той час була аж ніяк не “дрібничкою”. Такий спадок скоріш свідчив про досить високі статки родини. Щодо заяви Т.Неша про байдуже ставлення до титулів і шляхетного походження, то вона видається дещо позірною. Така нещирість, як думається, була проявом певного психологічного комплексу: схоже, що Томас Неш – виходець із досить заможної, але не знатної родини, – постійно відчував потребу в підвищенні свого соціального статусу. І це відіграло не останню роль у формуванні його світогляду, виборі життєвої позиції, визначенні провідної емоційної тональності його творів. До речі, на титульному листі памфлету “Пірс Безгрошовий”, що вийшов у 1592 році, біля його прізвища стояв титул “джентльмен”, однак в назві наступного твору – “Дивні новини” (1593) – його вже не було.

На жаль, ми майже нічого не знаємо про дитинство Т.Неша. Досі не з’ясовано, чи відвідував він школу, чи навчався вдома. Відомо лише, що 13 жовтня 1582 р. його прийняли до коледжу Святого Джона в Кембриджі. Саме тут, як припускають деякі дослідники, Неш міг познайомитися з К.Марло, який навчався в Кембриджі з 1581 по 1587 рр., а також з Р.Гріном, який отримував там освіту з 1575 по 1583 рр.³ Блискучі показники у навчанні дозволили Нешеві дуже швидко отримати стипендію, яку надавала найбільш здібним студентам патронеса коледжу Леді Маргарет. Це забезпечило йому гарну репутацію серед викладачів та позбавило матеріальних проблем.

Близько семи років Т.Неш провів у Кембриджі, духовно-інтелектуальна атмосфера якого стала для нього

² *Nash Th. Strange News // The Unfortunate Traveller and other Works ...* – P. 478.

³ *Drama of the English Renaissance. V.2. The Stuart Period / Ed. by Russel A. Fraser and N.Rabkin.* – N.Y.–L.:Macmillan Publishing Co., Inc., Collier Macmillan Publishers, 1976. – P. 128.

I. Історико-літературний процес

справжньою школою дорослого життя і суттєво вплинула на формування його особистості.

У “Передмові” до Грінового “Менафону” Т.Неш, спогади про студентські будні якого були ще зовсім свіжими, співає хвалебну оду своєму коледжу та розмірковує про шляхи підвищення авторитету освіченості та статусу освічених людей у суспільстві. Висловлюючи щирю подяку Кембриджу, письменник зазначає, що цей навчальний заклад великою мірою посприяв формуванню його поглядів та літературних уподобань. Не викликає жодних сумнівів той факт, що саме навчання в одному з найпрестижніших освітніх закладів Європи суттєво вплинуло на становлення світоглядних переконань, обумовило вибір проблемно-тематичного спектру літературного доробку і до певної міри детермінувало ідейно-концептуальний зміст й жанрово-стилістичну палітру його творчості.

На думку Дж.Б.Стіна, вплив навчання в Кембриджі на формування особистості та творчість Т.Неша неможливо порівняти ні з чим⁴. Тож не дивно, що факти й подробиці, пов’язані з університетським життям, апологетичні, панегіричні відгуки або ж критичні, сповнені розчарування зауваження на адресу альма-матер містяться майже в кожному творі письменника. Незважаючи на те, що протягом десяти років після закінчення Кембриджа Нешеві довелося зустрітися з багатьма людьми, бути в центрі уваги декількох резонансних дискусій та суперечок, зіткнутися з низкою особистих проблем, які, так чи інакше, змінили ставлення Неша до оточуючої атмосфери, правомірним буде твердження, що у формуванні особистості Неша провідну роль зіграло саме навчання у коледжі Святого Джона.

Прикметно, що в 1599 р. – через десять років після закінчення навчання – будучи вже зрілим літератором, у творі “Пісна їжа” Неш повертається до найщасливіших днів у своєму житті. Він пише: “...коледж Святого Джона..., де я

⁴ *Stean J.B. Introduction // Nash Th.. The Unfortunate Traveller and other Works / Ed. by J.B.Stean. – L.: Penguin Books, 1985. – P. 19.*

впродовж семи років жив, хоча й має зараз потребу в кімнатах, але ніколи не мав і не має потреби в любові, адже він був і залишається найбагатшою скарбницею знань в усьому університеті...”⁵.

У цьому контексті необхідно звернути увагу на факти, що можуть пролити світло на причини благоговійного ставлення Неша до цього навчального закладу. Перша з них є аксіомою, згідно з якою Кембридж завжди вважався скарбницею історико-культурного та морально-інтелектуального досвіду європейської цивілізації. Життя студентів і викладачів у коледжі Святого Джона ґрунтувалось на багатих традиціях. Під час навчання Неш переконався, що цей заклад є непорушною твердинею, в якій зберігаються духовні надбання минулих поколінь і концентруються сучасні інтелектуальні досягнення. Тож і після закінчення навчання літератор не переставав підкреслювати, що потрібно зберігати, плекати й поповнювати їх. Завдяки незмінно шанобливому ставленню до Кембриджу та його традицій письменник удостоївся звання “прихильника давнього університету”, яким його наділили елизаветинські літератори.

Також вартим уваги є той факт, що коледж Святого Джона був для англійської нації загальноновизнаною „кузнею державних мужів”: свого часу в ньому навчалися Вільям Сесіль, Лорд Берклі, а також щонайменше двадцять сім майбутніх єпископів, що правили за часів Тюдорів. Серед них – тютор королеви Єлизавети літератор Роджер Ешем (1490?-1546), за часів якого у коледжі існувала найбільш процвітаюча спільнота в усьому університеті. Саме цей період Т.Неш ставив у приклад джентльменам обох університетів у своїй “Передмові” до “Менафону” Р.Гріна” (в даному випадку мова йде про Кембридж і Оксфорд, оскільки Р.Грін був бакалавром обох університетів): “Найбільш відома й найбільш успішна колиска знань – це коледж Святого Джона в Кембриджі, що в той час (коли там

⁵ *Nash Th. Lenten Stuff ...* – P. 428.

I. Історико-літературний процес

навчався Т.Неш – Л.Ф.) був навіть не коледжем, а університетом. Він, як любляча мати, простягає руку допомоги, плакає долі багатьох вчених, піклується про їхній добробут та підтримує фундамент головної будівлі Трінті коледжу, який Роджер Ешем (публічний оратор коледжу в 1546-1554 рр.) у зверненні до герцога Сомерсета назвав колоною, заснованою на руїнах Святого Джона, коледжу, з якого вийшли сер Джон Чік, муж із мужів, неперевершений у мовах, сер Джон Мейзон, Доктор Ватсон, Редмен, Ешем, Гріндейл, Левер, Пілкінтон ...”⁶.

Похвальна ода Кембриджу через декілька фрагментів у тій же “Передмові” змінюється гнівною інвективою Т.Неша проти віянь, що руйнують морально-ціннісні орієнтації даної освітньої установи. Справа в тім, що залежність навчального закладу від державної релігійної політики спричинила певну переорієнтацію його навчального плану. З 1540 р. класичні науки вивчалися у Кембриджі з великим ентузіазмом. Втім, з середини сторіччя, відколи університет потрапив у вирій релігійного розбрату, акцент змістився на вивчення теології, яка і стала головним предметом навчального курсу. Так, приміром, вивчення грецької та єврейської мов перетворилося у другій половині XVI ст. на другорядну складову навчального процесу. Сам університет почав нагадувати заклад, у якому готували парафіяльних священників. В результаті такої політики у 60-ті рр. Кембридж значною мірою потрапив під вплив пуританізму, а наприкінці 80-х рр. він вже повністю перебував під владою пуританської ідеології і відстоював принципи чистої моралі й віри у вихованні й навчанні студентів.

Т.Неш, який навчався в Кембриджі з 1582 р. по 1589 р., став безпосереднім свідком кардинальних змін у освітній політиці і вже тоді визначився зі своєю позицією. Категоричне неприйняття ним ідей пуританізму в

⁶ *Nash Th.* Preface to R.Greene’s “Menaphon” // *Nash Th. The Unfortunate Traveller and other Works ...* – P. 476-479.

державному й університетському житті знаходить втілення у “Передмові” до “Менафону” Р.Гріна”, в якій молодий письменник недвозначно висловлює негативне ставлення до зміни Кембриджем свого офіційного курсу. На його думку, Кембридж зрадив віковичній традиції й більше не буде непорушною фортецею, якою його звик бачити Т.Неш. Особливо різкою є його критика на адресу ініціаторів реорганізації самої методики навчання: “Цікаво, – запитує Неш, – як їхні безглузді вказівки будуть співіснувати з нашим і без того порожнім віком; як їхні важливі дисципліни та мізерні конспекти мають давати знання? Я не знаю, що це буде за освіта, якщо вона буде здобуватися вивченням Аристотеля “в мініатюрах...”⁷.

Така скептична оцінка методики, згідно з якою знайомство з філософськими працями мало відбуватися через посередництво стислих конспектів (“мініатюр”), могла прозвучати лише з вуст людини, що здобула освіту в цьому навчальному закладі, знала його зсередини і була стурбована змінами в його внутрішньому житті. Причиною Нешевого гніву було усвідомленням того, що руйнується традиція, а з нею руйнується й віра в Кембридж як інтелектуально-духовний центр, під загрозою опиняється незалежність і цілісність сформованої за багато років університетської спільноти.

У даному контексті слід відмітити, що в подібних фрагментах “Передмови...” чи не вперше у творчості Неша відкрито звучить його сатиричний імператив, що полягає в осуді надмірного розповсюдження пуританської ідеології в Кембриджі зокрема та суспільному житті країни взагалі. До нашого часу не збереглося точних відомостей, що допомогли б чітко визначити, як саме ставився Т.Неш до пуританської ідеології за часів його вступу до коледжу (нагадаємо, що на час вступу там уже розповсюджувалися пуританські погляди). Втім на момент закінчення навчання, як стверджує Дж.Гіббард, “молодий літератор вже свідомо

⁷ Ibid. – P. 475

I. Історико-літературний процес

став ревним та категоричним опонентом пуритан, якого політика Кембриджу не лише зачіпала за живе і давала можливості навчатися далі”⁸. Можна припустити, що не тільки смерть батька змусила Неша залишити навчання, а й небажання здобувати магістерський ступінь у такому середовищі, розраховувати на допомогу й підтримку тих, хто був покликаний, за висловом англійської дослідниці Е.Купер, “готувати до церковної служби”⁹. Т.Неш мав на той час виважені й помірковані як для молодого людини релігійні переконання, які не співпадали з панівною ідеологією університету, а отже й не зміг залишатися в коледжі, в якому пуританські погляди були доволі широко розповсюджені.

Навчання в Кембриджі не тільки вплинуло на релігійно-політичні погляди молодого літератора Т.Неша, а й сприяло формуванню його світоглядної позиції та визначенню магістральних напрямків його подальшої творчості. Студентські заняття та смаки значною мірою обумовили специфіку проблемно-тематичного спектру його творів. Так, приміром, тема навчання як запоруки й базису суспільного росту червоною ниткою проходить майже через усі твори Т.Неша. Проблема пияцтва також інтерпретується у декількох творах (зокрема, у “Пірсі Безгрошовому”).

Під час навчання в коледжі Неш вперше прочитав роман Дж.Лілі “Евфуес” (1579). Вплив цього твору на літературну діяльність Неша то посилювався, то слабшав, але, безперечно, позначився на стилістиці більшості його творів.

У Кембриджі Неш також вперше зацікавився театром, доволі часто грав у студентських спектаклях, які були популярною в університеті розвагою. Тож, правомірним буде припущення, що саме в цій сфері студентського життя слід шукати коріння захоплення Т.Неша театром, яке згодом, вже у Лондоні, вилетіть в написання декількох

⁸ *Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction.* – L, 1962. – P. 14.

⁹ Цит. за *Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction.* – L, 1962. – P. 18.

драматичних творів, а також обумовить позицію Неша у тогочасних дискусіях між апологетами та супротивниками театрального мистецтва.

У 1586 році Т.Неш отримав ступінь бакалавра, а у 1588-му, так і не здобувши ступеня магістра, закінчив навчання в університеті. Так само, як у 1573 р. Неш-старший з великими сподіваннями в душі перевозив сім'ю до Вест-Гарлінгу, так і ранньої осені 1588 року його двадцяти-однорічний син Т.Неш вирушив із провінції до Лондона, щоб прожити там до кінця своїх днів, отримати престижний статус “лондонця” та зробити в житті все те, чого не встиг його покійний батько, а саме довести світові, що і без титула “джентльмен” він чогось у ньому вартий. По дорозі до столиці амбітний юнак тишив себе думкою про те, що Лондон – це саме те місце, яке відкриє перед освіченою людиною свої двері і дасть змогу реалізувати усі кембриджські плани, які мали згодом помітно поліпшити його життя. Втім, ці очікування виявилися марними – столиця не квапилася пропонувати новому мешканцеві легкого життя (як і свого часу Вест-Гарлінг його батькові), а, навпаки, досить швидко розвіяла його ілюзії й почала диктувати свої умови.

Юнацький максималізм, завзятість і натхнення Т.Неша відразу зіткнулися з жорстокою реальністю тогочасного суспільного життя. Його, як і всіх тих, кого на відстані приваблювала столиця, очікувало болісне розчарування: Нешеві довелося зіткнутися з соціальними негараздами та злиднями, які яскраво змільовуються в анонімній трилогії “Три Парнаські п’єси” (“The Parnassus Plays”, між 1598 і 1602 рр.). У цьому творі йдеться про спроби молодих людей (прототипом одного з яких, як припускають англійські дослідники Ф.Г.Фліей¹⁰, Дж.Б.Лейшман¹¹, М.Дреббл та Дж.Стрінгер¹², був Т.Неш) досягти високого положення або, принаймні, безбідного життя. Прикметно, що остання

¹⁰ Fleay F.G. Biographical Chronicle of the English Drama. – 1891. – Vol.II. – P. 348.

¹¹ Leishman J.B. The Three Parnassus Plays. – L., 1949. – P. 71-79.

¹² Путеводитель по английской литературе / Под ред. М.Дреббл и Дж.Стрингер / Пер. с англ.: – М.: Радуга, 2003. – С. 509.

I. Історико-літературний процес

частина згаданої трилогії, яка називається “Повернення з Парнасу”, розповідає пригоди випускників коледжу. Вони приїжджають до Лондона і спочатку прагнуть знайти там покровителя, згодом намагаються обікрати торговця, але оскільки ні перші, ні друге їм не вдається, вони зрештою відмовляються від своїх задумів і повертаються додому, в Кембридж. Про те, наскільки складно було тогочасним провінціалам знайти себе у столичному соціумі, пише і відомий в ті часи театральний інтерпренер Філіп Хенсло, за спостереженнями якого “...всі прибульці... ледве зводили кінці з кінцями...”¹³, бо, як виявилось, змінилося лише місто, а життя залишилося таким же непривітним, як і в Кембриджі.

Однак, всі новоявлені лондонці міцно трималися за життя у столиці, й попри всі перешкоди вперто прагнули реалізувати себе у великому місті. Всі ті, кого сучасні історики літератури називають “*university wits*”, – К.Марло і Т.Кід, Дж.Піль і Р.Грін, Т.Лодж і Т.Неш, – не повернулися до тих міст, де вони здобули освіту, а довели тогочасній літературній богемі й пересічному читачеві, що набутий в університеті досвід був таки багато чого вартий. Згідно тодішнім стереотипним уявленням, випускникам університетів належало займатися юриспруденцією чи медициною, а найвірніше, з огляду на офіційний курс Англії та заради успішного майбутнього, – церковною діяльністю. Втім, згадані випускники коледжів йшли до Лондона з рішучими намірами присвятити себе зовсім іншій справі – зробити успішну кар’єру професійного літератора, здобути славу, популярність і багатство завдяки власному письменницькому таланту.

Творчі пошуки “*university wits*” не тільки визначили основний рід їхніх лондонських занять, але й започаткували ряд плідних художніх тенденцій у національній літературі. Так, К.Марло, який приїхав до Лондона за рік до Т.Неша і прожив там близько п’яти років, досяг вершин у драматургії,

¹³ Цит. за *Lamson R., Smith H. Renaissance England. Poetry and Prose from the Reformation to the Restoration.* – N.Y. 1956. – P. 8.

став зачинателем англійської трагедії та автором п'єс-хронік, деякі поетологічні характеристики яких трохи згодом запозичив інший приїжджий – цього разу зі Стретфорду-на-Ейвоні – В.Шекспір. Один з представників лондонського бомонду Р.Грін, хоча й виявився неспроможним сперечатися з Великим Бардом у драматичному вмінні і був відомий як його невдалий суперник, в той же час зайняв гідне місце в національній прозовій традиції як автор так званих “жіночих” романів, а також “батько” жанру конні-кетчерівського памфлету. Т.Кід став основоположником англійської “трагедії помсти”, найрепрезентативнішими зразками якої є його “Іспанська трагедія” і трагедія “Гамлет”, що прислужилися В.Шекспіру для його власного “Гамлета”. Т.Неш може записати на свій рахунок авторство першого англійського пікарескного роману, звання найвидатнішого сатирика елизаветинської доби, а також створення п'єси “Останнє бажання й заповіт Саммера” (з якої В.Шекспір запозичив один з сюжетних ходів для свого “Сна літньої ночі”)¹⁴.

На відміну від колег, які більшість часу проводили у столиці, перебування Т.Неша в Лондоні значною мірою залежало від того, “наскільки це дозволяли чума, покровителі та вороги”¹⁵. Інколи обставини змушували письменника залишати столицю й відправлятися подалі. У 1594 р. Т.Неш отримав запрошення від губернатора острова Уайт Дж.Кері, який врятував Неша від в'язниці, куди письменник потрапив за надмірні релігійні вольності, якими рясніє памфлет “Плач Христа над Єрусалимом”. У 1595 р. Т.Неш відвідав графство Лінкольншир. Результатом цієї подорожі стало відновлення колишньої суперечки між ним та його запеклим ворогом – літератором Габріелем Гарві, яка вилилася в низку емоційно насичених памфлетів.

У 1597 р. Т.Неш повернувся до Східної Англії і перебував там у Ярмуті, як уточнює В.Девіс, “впродовж

¹⁴ Rowse A.L. The Elizabethan Renaissance. The Cultural Achievement. – Chicago: Ivan R. Dee, 1972. – P. 71.

¹⁵ Nash Th. Lenten Stuff ... – P. 415.

I. Історико-літературний процес

шести тижнів, до кінця серпня”¹⁶. Однією з можливих причин того, що Неш на півтора місяці залишив Лондон, була тогочасна спека: письменник був вимушений шукати притулку у прохолодному приморському містечку.

Втім, думається, більш вагомою була інша причина від'їзду Неша у східну провінцію. Справа в тім, що в 1597 р. Т.Неш у співавторстві з відомим драматургом Беном Джонсоном написав п'єсу “Собачий острів” (“The Isle of Dogs”), яка була поставлена трупю під патронатом графині Пембрук на сцені місцевого театру “Лебідь”. Невдовзі після цієї вистави театр був закритий. На думку Г.Вікхема, така акція слугувала “попередженням, зробленим заздалегідь”¹⁷. Назва п'єси була саркастичним перифразом загально-визнаних епітетів, що апологетизували Лондон, а також містила завуальовану критику на адресу Єлизавети. А, як влучно зауважує російський шекспіро-знавець Д.М.Урнов, “...батьківщина й нація погано сприймають подібні прізвиська. Незважаючи на існуючу свободу відверто висловлюватися, англійська нація все ж відчувала межу цих відвертостей, перейшовши яку можна було опинитися біля ганебного стовпа”¹⁸. Так, узрівши перехід за межу дозволеного навіть у назві твору, уряд вирішив вказати авторам п'єси на їхню надмірну волелюбність: Королівська Таємна Рада вчинила обшук у помешканні видавця Джона Дантера, у якого в той час жив Неш, знайшла рукопис і спалила його. Нешеві довелося рятуватися втечею до Східної Англії для того, щоб його не спіткала доля його колеги Бена Джонсона, якого було заарештовано. Втім, деякі дослідники стверджують, що Неш також був узятий під варту, але згодом був звільнений через відсутність доказів,

¹⁶ *Davis W.R.* Idea and Act in Elizabethan Fiction. – Princeton: Princeton Univ. Press, 1969. – P. 300.

¹⁷ *Wickham G.* The Prive Council order of 1597. The Elizabethan Theatre / Ed. by D.Galloway, 1968. – P. 49.

¹⁸ *Урнов Д.М.* Формирование английского романа эпохи Возрождения // Литература эпохи Возрождения и проблемы всемирной литературы. – М.: Наука, 1967. – С. 425.

тому й зміг утекти¹⁹. Так чи інакше, але, знаючи напевне, що в місті він *persona non grata*, Неш вирішив перечекаати складні часи неподалік від малої батьківщини, в Ярмуті.

По-іншому вмотивовує від'їзд Т.Неша до Східної Англії дослідник Дж.Стін. Він припускає, що Нешеві далася ознаки його літературна суперечка з Г.Гарві. Архієпископ Кентерберійський Вітгіфт та єпископ Р.Банкрофт 1 червня 1599 р. підписали наказ, згідно з яким “усі книги Неша й доктора Гарві мають бути вилученими з усіх можливих місць збуту, а жодна з наступних не має потрапити до друку”²⁰. Треба додати, що даний наказ стосувався не лише творів Неша й Гарві, але й сатиричних творів інших авторів (Дж.Голла та Дж.Марстона), в яких містилося викривальне зображення соціальної дійсності. В результаті цього написання сатиричних творів було припинене, а всі наявні – спалені, тож Неш опинився в Ярмуті. З приводу указу Вітгіфта і Банкрофта є вельми цікаве зауваження Дж.Гіббарда про те, що офіційна директива стосувалася “...першочергово тих творів, які вважалися порнографічними або різко сатиричними по відношенню до державних інституцій чи чийхось точок зору, тому важко сказати, чому твори Неша й Гарві потрапили до цієї категорії. Можливо, найбільша провина дискутантів в очах єпископів полягала в тому, що вони розгребли попіл Марпрелатівської суперечки, з якої й почалася їхня ворожба”²¹.

1599-м роком закінчуються всі наявні у дослідницькому розпорядженні згадки про Т.Неша. Улітку 1599 р. він точно був ще живим, адже зумів зреагувати на єпископський указ бурлескним твором “Пісна їжа”, але далі згадки про Т.Неша припиняються. У англійському літературознавстві традиційно побутує думка, що письменник помер десь наприкінці 1599 р., коли йому вже мало виповнитися тридцять два роки (до речі, К.Марло трагічно загинув у двадцять вісім, а Р.Грін, як і Неш, помер

¹⁹ Rowse A.L. Op. cit. – P. 212.

²⁰ Transcript of the Stationer's register / Ed. by E.Arber. – L., 1875. – P. 677.

²¹ Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction. – L., 1962. – P. 232.

I. Історико-літературний процес

у тридцять два). Інколи смерть Неша відносять до 1601 р. Беручи до уваги відсутність остаточної визначеності, смерть Т.Неша дослідники найчастіше датують 1600 р., додаючи до цього запису знак питання. Таємницею наразі залишаються й обставини смерті та місце поховання письменника. Зберігся лише текст надгробної латиномовної епітафії, яка була опублікована в одному з видань в рік смерті Т.Неша: “Чума, яка, очевидно й сама б упала, якби Неш за життя використовував своє чорнило і слова по команді, відібрала в нього непідкупні подвійні удари й загасила його життєве полум’я за наказом самого Всевишнього”²². У цій епітафії містяться припущення про можливі причини смерті літератора та натяк на його непересічний сатиричний талант. Втім, за відсутності точних даних останні дні письменника і надалі залишаються білою плямою у його біографії. На сьогодні ніхто з дослідників не має достатньо свідчень, щоб дійти конкретних висновків стосовно останнього року життя літератора.

Як бачимо, вельми коротке життя Т.Неша було сповнене різноманітних подій, знайомств, які значною мірою вплинули на формування світогляду та мистецьких орієнтирів майбутнього письменника. Навчання у коледжі Святого Джона у Кембриджі, в якому він отримав ступінь бакалавра, сформувало його естетичні погляди, релігійні переконання та театральні смаки, сприяло становленню стильової техніки письма, а участь Т.Неша у Марпрелатівській суперечці та словесній перепалці з Г.Гарві обумовила написання декількох різножанрових памфлетів.

²² *Stean J.B.* Introduction // *The Unfortunate Traveller and other Works* / Ed. by J.B.Stean.-L.: Penguin Books, 1985. – P. 16.